

Hacı Bektaş Veli'nin Nafiler Hakkındaki Açıklaması

Rubaiyyat-ı Hayyam, Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi, No 2599, v.

Gheis Ebadi RÖR

Sorumlu Yazar / Correspondence
Çeviren / Translator

Özet

Bu çeviri, Hacı Bektaş Veli'ye müritlerinin sorduğu soruya verdiği cevabı konu olan iki sayfalık risaleden oluşmaktadır. Eser, Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi, No 2599, *Rubaiyyat-ı Hayyam* isimli eserinin son iki sayfasında yer almaktadır. Müritleri, Hacı Bektaş Veli'ye bir muhabbet meclisinde feyzinden istifade etmek için soru sorup cevap istemişlerdir. Nafile namaz ve oruç hakkında kendisine yöneltilen soruya Hacı Abdullah Ensari'nin *İlahi-name* isimli eserinde yer alan ifadelerin aynısını aktararak cevap vermiştir. Metinde yer alan eksik ve imla hataları onarılmıştır. Eser, orijinalinin fotoğrafı ve çevirisiyle birlikte burada verilmiştir. Eser, bugüne kadar çok fazla dikkat çekmemiş ve neredeyse literatürde yeterli düzeyde değerlendirilmemiştir. Bu bakımdan da ilk defa bu çalışmayla birlikte eserin çeviri ve metniyle birlikte paylaşımı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Veli, Hacı Abdullah Ensari, İlahi-name.

Abstract

This translation consists of a two-page risale, which is the subject of Hacı Bektaş Veli's answer to the question asked by his followers/murids. The work is on the last two pages of the work named *Rubaiyyat-ı Hayyam*, in the Mevlana Museum Specialized Library/Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi, No 2599. His followers asked questions and asked for answers to Hacı Bektaş Veli in order to benefit from his fayz in a conversation assembly. He answered the question asked about voluntary prayer and fasting by quoting the same expressions in Hacı Abdullah Ensari's *İlahi-name*. Missing and spelling errors in the text have been corrected. The work is given here, along with a photograph and translation of the original. The work has not attracted much attention so far and has not been evaluated sufficiently in the literature. In this respect, for the first time, with this study, the work was shared with its translation and text.

Keywords: Hacı Bektaş Veli, Hacı Abdullah Ensari, İlahi-name.

Giriş

Konya'da Mevlana Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde 2599 numara ile kayıtlı olan "*Rubaiyyat-ı Hayyam*" konulu eserin son iki yaprağında Hacı Bektaş Veli ve müritleri arasında geçen bir feyiz alma (yararlanma) meclisi sırasındaki sohbet aktarılmıştır. Bu sohbet soru cevap şeklinde olup, müritlerden gelen soruya Hacı Bektaş'ın cevabından oluşmaktadır.

Aslında buradaki Hacı Bektaş'a atfedilen cevap –kendisinin de açıkladığı gibi- kendisine ait olmayıp Hacı Abdullah Ensari'nin *İlahi-Name*'deki (veya diğer adıyla *Münacat-Name*) sözleriyle verilen cevaptır. Hacı Bektaş, yönetilen soruya kendisinin cevap vermesine hacet olmadığını çünkü Hacı Abdullah Ensari'nin bunları zaten cevapladığını buyurmuştur.

Kısaca anlatılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi burada aslında yazar bu kurguyla İlahi-Name'deki münacatların bir kısmını vermek istemiştir. Burada aktarılan parça ile Hacı Abdullah Ensari'ye intisap edilen *Münacat-Name (İlahi-Name)* karşılaştırıldığında ise verilen cevabının hemen hemen dağınık bir şekilde *Münacat-Name*'den alındığı görülmüştür.

Eserde bazı imla hataları görülmüştür ve bazı yerlerde ibareler ve beyitler unutulduğu için "derkenar"da düzeltilmiş veya unutulmuş kısım verilmiştir. Müstensihin bilgili ve eğitimli olmadığı anlaşılmaktadır.

Çeviride bazen parantez içinde neyin amaçlandığı verilmeye çalışıldı. Eserin konusu yönüyle çok zor ve karmaşık anlam-söylem katmanına sahiptir ve bu yüzden çevirideki açıklamalar ve yorumları zorunlu kılmıştır. İmla sorunu olan bazı durumlarda ise metin onarımı yapılmaya çalışılmıştır.

Aşağıda yönetilen soru ve verilen cevaplar Farsça ve Türkçe çevirisi ile birlikte sunulmuştur.

Metin

Sayfa 1

روزی درویشان از روی استفاده از حضرت حاجی بکتاش ولی قدس سره التماس کردند که در حق نماز نافله که از سر تقلید باشد و روزه تطوع که از سر خست باشد و از پیروی و از مریدی و از هستی و از نیستی و نیز هر چیز که بدینها می ماند چه میفرمایی

Bir gün dervişler Hacı Bektaş Veli hazretlerinden yararlanmak niyetiyle ona, taklit yüzünden kılınan nafil namazı, fayda sağlamak (kar) sebebiyle tutulan tatavvu orucu hakkında ve de müritlik ve mürşitlik, varlık ve yokluk ve bunlar gibi konular hakkında neler buyuracağını sormuşlar.

حضرت قدس سره فرمود از کرم خود حاجت نیست که باینها جواب بدهم که حضرت خواجه عبدالله انصاری قدس سره در الهی نامه ی خود بیان میکرد که نماز نافله کردن کار پیره زنان است و روزه ی تطوع داشتن صرفه ی ناست و بجز رفتن تماشای جهانست

Hacı Bektaş hazretleri buyurdu ki kendi keremimden bunları cevaplamama gerek yoktur çünkü Hacı Abdullah Ensari hazretleri İlahi-name adlı eserinde buyurmuştur ki nafil namazı kılmak yaşlı kadınların işidir ve tatavvu orucu tutmak ekmek içindir ve hacca gitmek dünyayı izlemek içindir.

از هزاران کعبه یک دل بهتر است

دل بدست آور که حج اکبر است (در حاشیه)

Bir tek gönül binlerce ka'beden daha üstündür, gönül kazanmaya çalış ki büyük hacc budur.

کعبه بنیاد خلیل ازر است

دل نظرگاه جلیل اکبر است

Kabe Azer'in Halil'inin kurduğu bir yapıdır.

Gönül büyük ve yüce olan Allah'ın nazar ettiği yerdir.

پیری کردن از معلمیست قرانی (جوانی) کردن دجالیت است سخن منجمیست
مقام هر کس نمودن مقومیست خلق را بحق سپردن غمازیست زخم باطن زدن جلادیت راه
ملامت رفتن ضعفا را بدخواهیست شیوه کرم بزرگان گرفتن بی راهیست اسرار معرفت فاش
کردن دیوانه گیست ولی فاش نکردن مردانه گیست

Pirlik (mürşitlik) etmek muallimlikten, civanlık etmek deccallıktır, gaipden söz söylemek müneccimlik, herkesi makam sahibi olarak görmek (kendini makam ve mevki sahibi görmemek) güven/kuvvettendir, halkı hakka havale etmek gammazlıktır, başkalarını batından yaralamak (gönül kırmak) cellatlıktır, zayıfları melamet etmek onlara kötülük dilemektir, mevki sahibi olanların keremini taklit etmek yoldan caymaktır, marifet sırlarını ifşa etmek deliliktir, gizlemek saklamaksa mertliktir,

امید ثواب عطا داشتن دکان داریست دعا کردن لجوجیست گریه کردن سقایست
صبر با حق کردن مبارزیست شکر باو کردن برابریست نعره زدن دلتنگیست کرامت خریدن
خریست کرامت فروختن سگیست خود را به زبان خود شکستن رعنائیست یاد کردن خود را
بزبان خود غافلپست طلب کردن ثنا عالمیست اندیشه کردن جاسوسیست خاموشی کردن
ناموسیست شادی کردن از سگ (سنگ) دلیست اندوهگین بودن از گران جانیست فضیلت
آشکارا کردن مهجوریست دوستی او بلاست

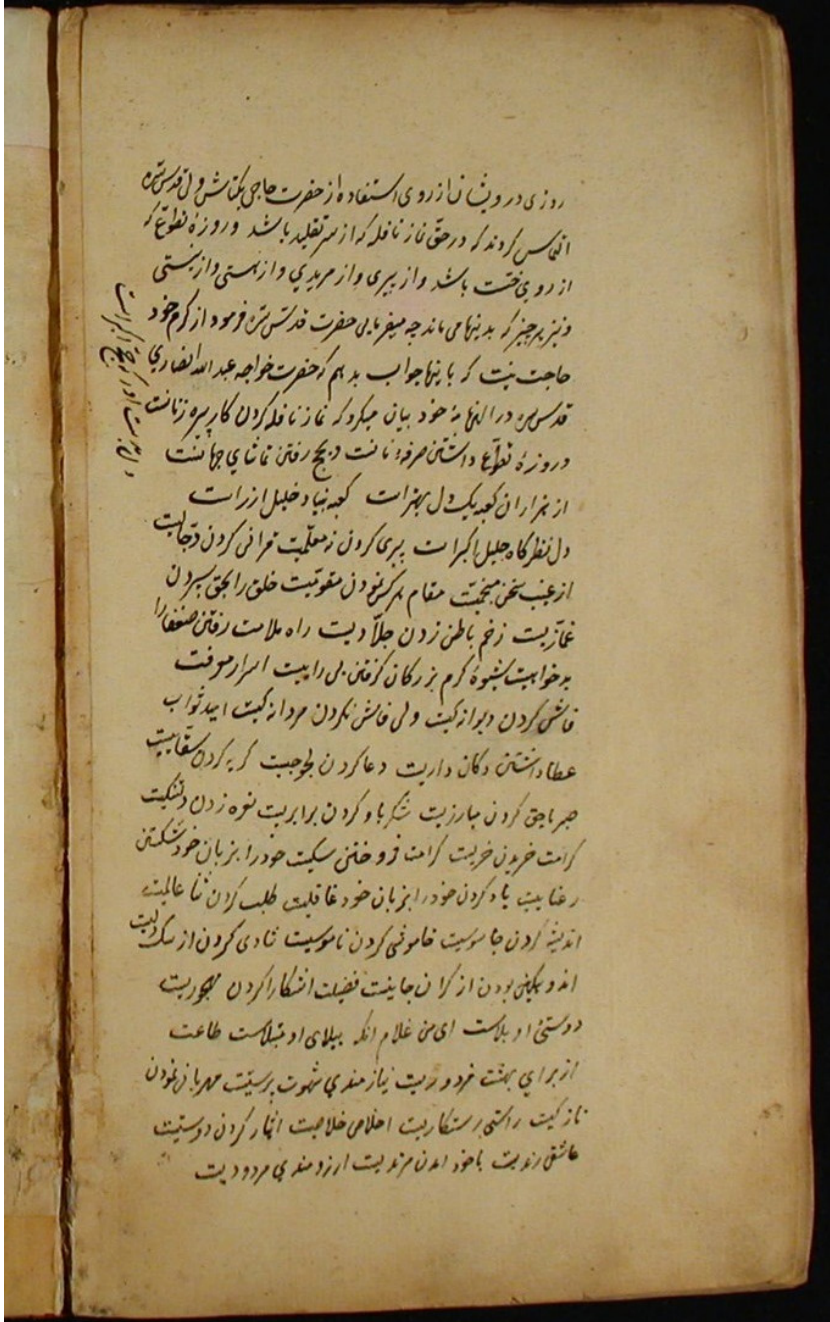
Sevap niyetiyle bağışta bulunmak pazarcılıktır, dua etmek ısrar ve yakarıştır, ağlamak suskunlara su vermektir, Hak için sabretmek kararlılık ve mücadeledir, ona şükretmek onunla beraber (birlikte olmak, karşı karşıya oturmak) olmaktır, nara atmak (bağırmaq) özlemdir, keramet dilenmek (almak) eşekliktir, keramet satmak (gösteriş yapmak) itliktir, kendi lafzıyla kendini kırmak (özeleştirir) güzelliğidir, kendi lafzıyla kendini anmak (övmek) gafil olmaktır, şükür talep etmek bilginliktir, düşünmek (burun sokmak) casusluktur, suskun olmak namusluluktur, mutlu olmak gönlün taş olmasındandır, hüznülmek değerliliğidir, fazilet gösterişi yapmak kovulmuşluktur, ona arkadaşlık etmek beladır (imtihandır),

ای من غلام آنکه بیلای او میتلاست

Onun belasına müptela olanın hizmetçisi olayım ben.

طاعت از برای بهشت خردورزیست نیازمندی شهوت پرتیست مهربانی نمودن
نازکیست راستی برستگاریست اخلاص خلاصیست ایثار کردن دوستیست عاشقی رندیست
باخود آمدن مرتدیست آرزومندی مردودیست

Cennet için itaat etmek akılcılık/ukalalıktır, (maddi) niyazda bulunmak şehvet düşkünlüğüdür, şefkat göstermek nazıktır, doğruluk kurtuluştadır (Allah dışında her şeyden sıyrılmak), ihlas halas olmandır, fedakarlık dostluktur, aşıklık rindliktir, kendini görmek mürtetliktir, arzulamak/istemek reddedilmişliktir.

Sayfa 2

بهشت جستن منکریست تکلف کردن شومیست خویشتن بینی محرومیست نیک را نیک
خرخاریست نیک را بدی خاکساریست بدیرا بدی سگساریست بدیرا نیک آدمی ساریست تواضع
نمودن بیچاره گیسست مرتدی خوان خواراست ولایت دیگران کردن نظاره گیسست از دیگران گفتن
هنگامه گیراست

Cennet peşinde olmak münkirliktir, başkalarına görev biçmek (beklentide bulunmak) uğursuzluktur, kendini görmek mahrum kalmaktır, iyiliğe iyilik etmek eşekliktir, iyiliğe kötülük etmek aşağılıktır, kötülüğe kötülük köpekliktir, kötülüğe iyilik insanlıktır, mütevazî olmak biçareliktir (alçak gönüllülüktür), mürtet olmak sofrayı yağmalamaktır (tuz yeyip tuzluğu kırmaktır), diğerlerine velayet etmek gözcülüktür, başkaları hakkında konuşmak fırsatçılıktır,

دیده بسفره دیگران داشتن سگ نفسیست بردباری کردن حمالیست خویشتن شناختن
بطالیست تربیت در جوانمردی بخیلیست

Başkasının sofrasına göz dikmek köpek nefislilik, tahammül etmek hamallıktır, kendini bilmezlik boşluktur, cömertlikle terbiye etmek imrenmektir,

روح حیات اجساد است عشق حیات فوادست تصرف در تصوف گاوپیست خرسندی نمودن بی
همتیست نومیدی کافرپیست خوش خوبی سلیمیست از خلق خواستن مشرکیست از غیر خدا
خواستن کافرپیست، نیاز توجه گیرپیست ناز مشاطه گریست شاهد بازی با غیر خدا انبازپیست

Ruh cesetlerin hayatıdır, aşk gönlün hayatıdır, tasavvuf ile meşgul olmak inekliktir, (sürekli) rıza göstermek himmetsizliktendir, ümitsizlik kafirliktir, iyi huyluluk hoş fitratlılıktır, halktan dilemek müşrikliktir, Allah dışında kimseden dilemek kafirliktir, niyazda bulunmak ilgi istemektir, naz etmek süslenmektir, Allah dışında kimseyle birliktelik şirkir.

زیرکی بی خریدیست در پیش رفتن چابکیست در پس رفتن بوالعجیبیست در برابر رفتن بی
ادبیست بخود مشغول بودن بی دردیست نرمیکه (بهر دمیکه) خود را پنداری منافقیست برنگ
و بوزیستن رسواییست

Kurnazlık akılsızlıktır, önde gitmek tezcanlıktır, geride gitmek ise ilginçtir, yan yana gitmek edepsizliktir, kendinle meşgul olmak dertsizliktir, kendini düşündüğün her an münafıklıktır, renk ve kokularla yaşamak (süslere düşkünlük) rüsva olmaktır,

این همه که گفتم نشان هستیست اصل توحید از این همه بریست عین حقیقت از همه
مستغنیست اصل این کار بی نشانیست مبارز این میدان افتادگیست مایه ی این بازار مغلپیست
منتهای این بازار و این راه دوستیست (هستیست؟ / هیجیست) (هیچی صح – در حاشیه)

Söylediklerimin tamamı varlık (madde) belirtisidir, Allahın birliği bütün bunlardan bağımsızdır, hakikatin tam aynısı, hiçbir şeye ihtiyaç duymaz, bu işin aslı görünmemektir, bu yolun (arsanın, meydanın) mücadelecisi düşkünlüktedir (tevazu') bu pazarın mayesi (karı) iflastadır, bu pazarın ve bu yolun sonu hiçliktir.

Biz dile ve söylenene bakmayız

ما زبانرا ننگریم قال را

Biz içe (gönül içine) ve hale bakarız

ما دورنرا بنگریم و حال را

Mevlana hazretleri

وقف کتابخانه درگه حضرت مولانا قدس سره الاعلا

dergahının kütüphanesine vakfedilmiştir.

